

2. ДАДО, ф. Р.-4249.
3. Практическая демография / В.Н. Архангельский, А.Е. Иванова, Л.Л. Рыбаковский, С.В. Рязанцев. – М.: ЦСП, 2005. – 195с.
4. Підраховано за: ДАДО, ф.Р.-4249, оп.1, дод., спр.35, арк. 1-3; оп.3 дод., спр.16, арк. 104, 106;
5. Складено за: ДАДО, ф. Р.-4249, оп.1, дод., спр.35, арк.1-3; оп.3, дод., спр. 16, арк.104, 106; ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5891, арк.46;
6. Складено за: ДАДО, ф. Р.-4249, оп.1, дод., спр.35, арк.1-3, 5; спр.37, арк.4, 27; спр.60, арк.21;спр.97, арк.3; спр.428, арк.1; оп.3, дод., спр.16, арк.104, 106; ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5891, арк.46;
7. Складено за: ДАДО, ф. Р.-4249, оп.1 дод., спр.35, арк.1-3; оп.3 дод., спр.16, арк.106; ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5891, арк.42; Пискунов В.П. Рождаемость на Украине в послевоенный период.: Дисерт. ... канд. екон. наук. К. – 1966. – С. 89.
8. Складено за: ДАДО, ф.Р.-4249, оп.1, дод., спр.35, арк.1-3; оп.3, дод., спр.16, арк.106; ДАЛО, ф.2519, оп.1, спр.28, арк.83-85; спр.50, арк.50-53; спр.151, арк.60; спр.169, арк.14; спр.178, арк.145; спр.203, арк.18; спр.213, арк.79-81; ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5891, арк.42.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2011 р.

N. Th. Shypik

THE DYNAMICS OF THE NATURAL GROWTH OF THE POPULATION / THE NATURAL FLOW OF THE DONETSK REGION POPULATION IN 10-TH YEAR POST-WAR PERIOD (1946–1955)

The thesis deals with the dynamics of the natural growth of the population of the Donetsk region in 10-th year post-war period. The differences comprising this dynamics have been analyzed. The peculiarity of the natural growth in the region on the overall territory of Ukraine has been highlighted and the attempt to find out the reasons for this growth of the population has been undertaken.

Key words: natural growth, mortality, fertility, Donetsk region.

УДК 339.564(495:470+571)"185/190"

С. В. Новікова

ГОЛОВНІ СКЛАДОВІ ЕКСПОРТНОЇ ТОРГІВЛІ ГРЕЦІЇ З РОСІЙСЬКОЮ ІМПЕРІЄЮ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ СТ.)

Висвітлюються особливості зовнішньоторгових відносин між Грецією та Російською імперією у другій половині ХІХ ст., дана характеристика головним складовим грецького експорту (корінка, вино, оливки та оливкова олія, сухофрукти, будівельні матеріали), досліджуються причини того, чому саме Російська держава у цей час стала одним з провідних торгових партнерів Греції.

Ключові слова: Греція, Російська імперія, експорт, зовнішня торгівля.

Постановка проблеми. Протягом двох останніх десятиліть значною мірою підвищився інтерес вітчизняних науковців до історії Греції та грецьких громад в Україні та в інших європейських країнах, різних аспектів діяльності представників грецької спільноти. Найбільшу увагу дослідників привернула до себе посередницька діяльність грецьких комерсантів протягом ХУІІІ–ХІХ ст., особливо у європейській торгівлі хлібом. Але, на жаль, майже невивченими залишаються особливості та головні тенденції розвитку економіки самої Греції в означений період, головні складові її

експорту до країн Європи, не встановлено, чому ця маленька країна з доволі відсталою економікою стала в останній чверті XIX ст. одним з пріоритетних зовнішньоторгових партнерів Російської імперії.

Осмилення накреслених проблем має сприяти відтворенню маловідомих сторінок вітчизняної історії, а також історії Греції, Російської держави, інших європейських країн. Аналіз набутого ними досвіду економічного партнерства надає можливість виробити конкретні науково обґрунтовані рекомендації щодо сучасної зовнішньоекономічної стратегії України.

Аналіз попередніх досліджень. У вітчизняній історіографії ця тема фактично не досліджувалася. Її окремі аспекти знайшли відображення у працях XIX – початку XX ст., присвячених історії зовнішньої та внутрішньої торгівлі Російської імперії. Найбільш значущими з них є праці А. Альмедінгена [2], І. Аксакова [1] та Г. Неболсіна [5]. З робіт радянських дослідників особливо слід відзначити праці В. Золотова [4] та П. Хромова [14]. У них вміщено значний масив статистичних показників, що певною мірою дозволяють визначити особливості експортної торгівлі Греції та Російської держави, а також простежити розвиток російсько-грецьких торгових відносин протягом другої половини XIX – початку XX ст.

Наприкінці XX – на початку XXI ст. з'явилися роботи вітчизняних та іноземних дослідників з історії іноземного підприємництва як в Російській імперії, так і на українських теренах. У них розглядаються і деякі аспекти з історії грецької економіки та російсько-грецьких економічних відносин у XIX ст. З них слід особливо відзначити праці Г. Тіщенко [13], Н. Терентьєвої [12], Д. Харлафтис [15], Е. Сіфнеос [16]. Але в цілому обрана для вивчення тема не була предметом окремого дослідження і потребує ґрунтовного та всебічного висвітлення.

Мета цієї роботи полягає у визначенні головних складових та особливостей зовнішньоторгових відносин між Грецією та Російською імперією у другій половині XIX ст., виявленні причин активізації у цей час російсько-грецьких зовнішньоекономічних зв'язків.

Джерела з теми представлені актовими та статистичними матеріалами. Комплекс нормативних документів складають офіційні торгові угоди Греції, Російської імперії та консульські звіти [6-10]. Важливі статистичні відомості щодо основних статей ввозу та вивозу Грецією товарів, розвитку російсько-грецьких торгових відносин, містять численні збірки з історії зовнішньої торгівлі Російської імперії [3, с. 11].

Таким чином, зіставлення інформації різних видів джерел дає можливість більш глибоко і різнобічно розкрити тему.

Виклад основного матеріалу. Природно-кліматичні умови Греції не є сприятливими для розвитку багатьох галузей сільського господарства, особливо – орного землеробства та вирощування зернових культур. Ще з античної доби склалася традиція закупівлі зерна греками в малоазійських колоніях, колоніях Північного Причорномор'я та Приазов'я. Ця особливість грецької економіки зберігалася протягом багатьох століть і була її найбільш характерною рисою також і у XIX ст.

Саме з античної доби провідними галузями сільського господарства Греції стали виноградарство та вирощування оливок, а продукція цих галузей з того часу є головною складовою грецького експорту. У XIX ст. його головним предметом стає корінфський виноград, або корінка – дрібний синій виноград без кісточок.

Корінка вирощувалася майже виключно в Греції, особливо – на островах Ітака та Кефалонія, а також на півострові Морея (поблизу Патраса та Корінфу). Вона давала великі врожаї. Існували два її різновиди: біла та чорна. Біла корінка в основному вивозилася у вигляді сухих ягід, чорна корінка теж висувувалася і призначалася для виготовлення родзинкового вина та кондитерських виробів [2, с. 13].

Збір і сушка корінки відбувалися на початку осені. Її вивіз знаходився під наглядом державних чиновників – особливих присяжних експертів. За законом 1892 р. вивіз корінки нового врожаю дозволявся з 16 серпня, до неї заборонялося додавати будь-які речовини для збільшення ваги та прикладати до тари невідповідні етикетки та клейма. Вивізне мито протягом другої половини XIX ст. в середньому становило 13 драхм золотом з 1000 венеціанських фунтів (11 коп. з одного пуду) для корінки з провінцій Каламата, Мессенія, Пілос, Олімпія, Еліда та Лакедемон. Для корінки з усіх інших провінцій мито становило 15 драхм золотом з 1000 венеціанських фунтів (13 коп. з одного пуду). Для корінки з Іонійських островів вивізне мито становило 18% від її ціни [7, арк. 80 зв.].

У 1895 р. грецьким урядом було видано новий закон, за яким це мито зменшувалося на 4 драхми, але вводився натуральний податок у розмірі 15% від тієї кількості корінки, яка вивозилася. Цей податок можна було сплачувати і у грошовій формі – 15% з ціни, яка визначалася на кожен рік наперед. При цьому ціна одного пуду встановлювалася у розмірі 77 коп. Таким чином у розпорядження уряду надходила корінка, яка потім роздавалася для внутрішнього споживання [7, арк. 80 зв.].

Вино, що виготовлялося з корінки, було дешевим, але приємним на смак, тому воно почало поступово витісняти натуральні вина навіть у традиційних виноробних регіонах Європи, а особливо – на півдні Російської імперії, у Катеринославській губернії, вплинуло на збільшення кількості підробок західноєвропейських вин [11, с. 71]. Спочатку грецька корінка закуповувалася переважно Англією, яка першою постраждала від погіршення якості вин на місцевих ринках через численні підробки. Тому у 1858 р. у цій країні мито на грецькі вина та корінку було значно підвищено і вона обкладалася митом на рівні з родзинками. Це спонукало Грецію шукати нові, більш вигідні ринки збуту.

Саме з цього часу зростають обсяги корінкового експорту до Російської імперії, яка поступово перетворюється на головний ринок збуту корінки. Головною причиною цього можна вважати умови митного тарифу 1859 р., згідно яких у всіх чорноморських і азовських портах корінка пропускала безмитно. У 1866 р. грецький уряд звернувся до російського з клопотанням про розповсюдження цієї пільги і на балтійські порти, але міністерство фінансів Росії відмовило. Основною причиною відмови стало те, що під виглядом корінки грецькі купці почали безмитно ввозити інші сухофрукти, тому російський уряд був вимушений знов запровадити мито на корінку [6, арк. 4].

При перегляді митного тарифу у 1882 р. російський уряд звернув увагу на те, що більшість товарів, які за попереднім митним тарифом 1868 р. пропускалися безмитно, можуть спокійно витримати помірне обкладання і принести доволі значний прибуток до казни. Тому корінка, привіз якої протягом 70-х рр. XIX ст. у середньому становив 80 000 пудів на рік, почала обкладатися митом у розмірі 1 руб. 50 коп. з одного пуду. У зв'язку з цим грецький уряд подав клопотання про продовження безмитного провозу корінки до Росії, але це клопотання було відхилено [6, арк. 3, 6 зв.].

На початку 90-х рр. XIX ст. у багатьох країнах-імпортерах корінки значно зростають обсяги підробок вин з використанням корінки. Оскільки це наносило суттєві збитки місцевій виноробній промисловості, уряди західноєвропейських країн були змушені вдатися до відповідних заходів. Наприклад, у цей час Греція втратила французький ринок збуту, тому що французький уряд був змушений значно підвищити ввізне мито на корінку. Саме тому вивіз корінки до Росії, який у 1893 р. не перевищував 2,3% від її загального експорту з Греції, у 1894 р. досяг 12,3%, а ціна знизилася до 45-80 коп. з пуду [7, арк. 81 зв.]. Динаміку змін в експорті корінки демонструють наступні показники:

Таблиця 1

Експорт корінки з Греції до Російської імперії у 70-90-ті рр. XIX ст.

№	Рік	Кількість пудів
1	1870	30 416
2	1875	201 539
3	1880	58 654
4	1885	41 100
5	1889	22 000
6	1890	10 800
7	1891	12 500
8	1892	9 500
9	1893	118 200
10	1894	1 098 443
11	на жовтень 1895	1 167 000

Другою за ступенем прибутковості складовою грецького експорту до Російської імперії були оливки та оливкова олія. Чорні маслини (сухі, в розсолі або олії) в основному потрапляли на російський ринок через Таганрог. Їх щорічний привіз становив у середньому 100 000 пудів, олії – до 68 000 пудів. Грецька оливкова олія була значно нижчої якості, ніж французька або італійська, тому головним чином використовувалася як технічна – для освітлення та змащення машинних механізмів [5, с. 334]. В офіційних митних документах цього часу вона мала назву «масло деревянное несъедобное». Найбільшого розвитку її виробництво досягло на островах Егейського моря. Головним портом, з якого її відправляли у бочках місткістю 10-30 пудів, був Галліполі. 35% імпорту оливкової олії потрапляли до Росії через порти Одеси і Таганрога [2, с. 219, 225].

Значними були також у цей час обсяги експорту до Росії грецьких вин, які отримали на російських ринках назву «Біломорських», оскільки острови Егейського басейну у XIX ст. називалися Біломор'ям, у протилежність Чорному морю. Їхній привіз у середньому складав 27 000 оксофтів (близько 6 млн літрів). Через те, що за своїми якостями ці вина не конкурували з французькими та іншими європейськими, російський уряд дозволив ввозити їх зі зменшеним митом. Це значно полегшило їх продаж у Росії, а також значною мірою сприяло розвитку торгових відносин між чорноморськими та азовськими портами і островами Егейського моря. Тому вина у цьому регіоні почали складати головну статтю експорту, найбільша частина обсягів якого надходила до Російської імперії через Одесу і Таганрог, звідки потрапляла на ярмарки Москви, Нижнього Новгороду, Харкова та інш. [5, с. 267–268].

Для захисту та сприяння розвитку місцевого виноробства російський уряд у 1858 р. підвищив мито на грецькі вина майже у 3 рази, але їх експорт до Російської імперії скоротився тільки на 20%. Сучасники відзначали, що «...греческие вина дешевы, доброты низкой, обложены умеренной против западных вин пошлиной и составляют главный предмет торговли русских погребщиков» [1, с. 293]. На кінець XIX ст. привіз грецьких вин до Російської імперії становив у середньому 50 000–60 000 пудів.

Греція також була одним з головних постачальників до Російської держави сухофруктів та різноманітних горіхів. На середину XIX ст. їхній експорт становив 861 658 руб. сріблом, з них через Таганрог до країни потрапляло цього товару на 530 954 руб. сріблом [5, с. 284-285]. Через сприятливу митну політику російського уряду щодо цієї статті грецького експорту, її показники протягом кінця XIX – початку XX ст. збільшилися втричі [7, арк. 93зв., 94], про що свідчать показники, наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

**Обсяги експорту сухофруктів з Греції до Російської імперії
у 80-90-ті рр. XIX ст.**

№	Рік	Кількість пудів
1	1886	19 004
2	1887	10 455
3	1888	43 819
4	1889	15 107
5	1890	26 952
6	1891	26 058
7	1892	19 053
8	1893	44 848
9	1894	54 062

Помітну частку грецького експорту до Російської імперії у цей період також складали цитрусові – від 15 000 до 23 000 пудів на рік, мило (виготовлялося з оливкової олії та оливкових кісточок) – до 5000 пудів на рік, будівельні матеріали (гіпс та мармур) – від 95 000 до 246 000 пудів на рік, дубильні речовини – від 3 200 до 43 000 пудів на рік [7, арк. 93].

Торгові відносини Греції та Російської держави у цей час регулювалися трактатами про торгівлю та мореплавство 1850 р. та 1895 р. За умовами останнього грецька сторона погоджувалася на безмитний провіз з Росії корабельного лісу, зниження на 50% митних тарифів на коров'яче масло, червону та чорну ікру, дуб, збільшення на 50% мита на зерновий хліб та борошно, надавала монопольне право Росії на постачання керосину [7, арк. 2-3 зв.]. Право Греції на безмитний ввіз до Росії корінки було закріплено у 10-й статті угоди 1895 р., однак російський уряд виставив умову зберегти за собою право у будь-який час ввести на неї мито, оскільки виготовлення родзинкового вина шкодило місцевому виноробству.

Грецька сторона також висловила побажання про зниження мита на ввіз оливкової олії з 1,65 руб. золотом з пуду до 60 коп., оливок – з 2 руб. золотом з пуду до 1 руб., з винних ягід – з 1,8 руб. золотом з пуду до 90 коп., оливкового мила – з 1,8 руб. золотом з пуду до 90 коп. [7, арк. 77 зв.]. Але ці побажання були відхилені російською стороною, оскільки вони «... касались столь существенных интересов нашей [русской] торговли и промышленности и столь важных статей нашего таможенного дохода, что министр финансов при всей готовности содействовать упрочению и развитию торговых отношений между Россией и Грецией путем установления возможно более льготных условий взаимного товарообмена, не признал возможным согласиться на удовлетворение заявленных греческим правительством пожеланий» [7, арк. 76-76 зв.].

При підписанні угоди 1895 р. Росія погодилася на безмитний ввіз до 150 000 пудів корінки щорічно та встановлення ввізного мита на оливкову олію у розмірі 1,65 руб. золотом з пуду, на оливки – 1,3 руб. золотом з пуду, винні ягоди – 1,5 руб. золотом з пуду [7, арк. 105, 106].

Наприкінці XIX – на початку XX ст. у торгових відносинах між двома державами чітко виявилася тенденція на збільшення обсягів експорту російських товарів (особливо сільськогосподарської продукції) до Греції, який з 6,8 млн руб у 1892 р. зріс до 18,3 млн руб. у 1910 р., а сама Греція посіла сьоме місце серед головних зовнішньоторгових партнерів Російської імперії [3, с. 2-3].

Висновки. Таким чином, впродовж другої половини XIX – початку XX ст. Греція поступово стала одним з пріоритетних зовнішньоторгових партнерів Російської імперії. Це відбулося під впливом наступних факторів:

— починаючи з 20-х рр. XIX ст. грецька торгівля і навігація швидко розвивалися, що дало можливість грецькому купецтву стати провідною силою у посередницькій торгівлі сільськогосподарською продукцією, особливо зерном, між Росією, Англією, Італією, Іспанією, Португалією та Південною Францією;

— у неврожайні роки Греція, хліборобство якої ледве забезпечувало внутрішні потреби, отримувала зерновий хліб головним чином з чорноморських та азовських портів Російської імперії. Греки також вивозили основну частину іншої сільськогосподарської продукції, що вироблялася на Півдні Російської держави. Це можна пояснити, перш за все, географічною близькістю регіону та значно дешевшими, ніж у Західній Європі, цінами на хліб;

— головними предметами ввозу до Російської імперії були корінка, грецькі вина, сухофрукти та горіхи, оливки та оливкова олія, цитрусові, бавовна, шовкові тканини, будівельні матеріали. За обсягами ввозу корінка та оливкова олія посідали перше місце у грецькому експорті до Росії, порівняно з експортом цих товарів до інших європейських держав, оскільки їхня митна політика щодо Греції у цей час була більш жорсткою.

Обрана для вивчення тема має перспективи для подальшого дослідження: існують багаті архівні та статистичні матеріали, які ще й досі не введені до наукового обігу. Їх обробка, систематизація та аналіз мають сприяти більш глибокому та повному висвітленню проблеми.

Список використаної літератури

1. Аксаков И. Исследование о торговле на украинских ярмарках / И. Аксаков. – СПб., 1858. – 487 с.
2. Альмединген А. Иностранные вина и колониальные товары. Естественно-исторический и технический очерк / А. Альмединген. – СПб., 1896. – XVIII, 288 с.
3. Вывоз российских товаров за границу. Свод данных русской статистики внешней торговли за 1900 – 1911 годы. – СПб., 1913. – 240, IV W с.
4. Золотов В. А. Внешняя торговля России через порты Черного и Азовского морей в конце XVIII–XIX вв. : автореф. дис. ... д-ра іст. наук / В. А. Золотов. – Ростов-на-Дону, 1966. – 47 с.
5. Неболсин Г. Статистическое обозрение внешней торговли России : в 2-х ч. / Г. Неболсин. – Ч. I. – СПб., 1850. – 410 с.
6. РГИА. – Ф. 20. Департамент таможен и мануфактур. – Оп. 5. – Спр. 439. По ходатайству греческого правительства о допущении по-прежнему беспошлинного привоза в Россию Коринки, 1882 р. – 11 арк.
7. РГИА. – Ф. 20. Департамент таможен и мануфактур. – Оп. 6. – Спр. 994. О продлении торгового договора с Грецией, 1895 р. – 106 арк.
8. РГИА. – Ф. 20. Департамент таможен и мануфактур. – Оп. 5. – Спр. 41. Донесение вице-консула в Патрасе, 1890 р. – 12 арк.
9. РГИА. – Ф. 20. Департамент таможен и мануфактур. – Оп. 5. – Спр. 42. По донесениям консула в Сире, 1894 р. – 11 арк.
10. РГИА. – Ф. 23. Министерство торговли и промышленности. – Оп. 8. – Спр. 34. Дело по донесениям консула нашего в Кане (о. Крит), 1910-1914 рр. – 15 арк.
11. Сборник сведений по истории и статистике внешней торговли России / под ред. В. И. Покровского. – Т. 1 : Очерк истории внешней торговли России. Отпуск и привоз товаров в XIX столетии. – СПб., 1902. – XXXVIII, 223 с.
12. Терентьева Н. А. Украина – Греция: торгово-экономические связи в XVII–XIX вв. / Н. А. Терентьева. – К: Логос, 1992. – 91 с.

13. Тищенко А. В. Греческие торговые дома Причерноморья / А. В. Тищенко // Україна – Греція: історична спадщина і перспективи співробітництва: тези міжнар. наук.-практ. конф. – Маріуполь, 1999. – Т. 1, ч. I. – С. 242–244.
  14. Хромов П. А. Экономическое развитие России / П. А. Хромов. – М. : Наука, 1967. – 536 с.
  15. Harlaftis G. A History of Greek-Owned Shipping / G. Harlaftis. – London, 1996. – 322 p.
  16. Sifneos E. The Dark Side of the Moon: Rivalry and riots for shelter and occupation between the Greek and Jewish populations in multi-ethnic nineteenth-century Odessa / E. Sifneos // The Historical Reveiw. – 2006. – V. III. – P. 189–204.
- Стаття надійшла до редакції 10.03.2011 р.

S. V. Novikova

THE MAIN COMPONENTS OF THE EXPORTS TRADE OF GREECE WITH THE RUSSIAN EMPIRE (THE SECOND HALF OF THE XIX CENTURY)

The peculiarities of the trade relations between Kingdom of Greece and the Russian Empire in the second half of the XIX century have been analyzed. The main components of the Greek export (vine and dried grape (current), olives and olive oil, dried fruit, building materials) have been characterized. The author determined the reasons why the Russian Empire had developed into one of the most important foreign-trade partners of Greece.

Key words: Greece, the Russian Empire, exports, external trade.

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

УДК 271.5:37.014.52"157/164"

А. В. Папазова

МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОЛЕГІУМІВ ОРДЕНУ ЄЗУЇТІВ У СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОМУ РЕГІОНІ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII СТ.

Представлено й проаналізовано матеріал щодо матеріального забезпечення колегіумів ордену єзуїтів у східнослов'янському регіоні Речі Посполитої в останній третині XVI – першій половині XVII ст. Простежено місіонерську діяльність «Товариства Ісуса», загальні принципи початкової організації й забезпечення цього процесу в регіоні в зазначений період.

Ключові слова: Товариство Ісуса, східнослов'янський регіон, освітньо-виховна система, колегіуми ордену єзуїтів, методи ордену єзуїтів, матеріальне забезпечення.

Постановка проблеми. Проблема матеріального забезпечення навчального процесу в освітніх закладах ордену єзуїтів є важливим складовим елементом вивчення діяльності Товариства, католицької церкви, формування системи освіти в регіоні та дослідження процесу взаємовпливу та взаємозбагачення культур. Господарська діяльність ордену (Товариство Ісуса) в східнослов'янському регіоні здійснювалася в рамках політики римської курії, із дозволу і з доручення папи римського. Однак орден єзуїтів був не тільки складовою частиною політики курії, але і виявляв ініціативу в досягненні цілей. Орден, перш за все, виконував свої внутрішні завдання і застосовував способи матеріального забезпечення своїх інститутів, які виходили за рамки

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Маріупольський державний університет

ВІСНИК

МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

СЕРІЯ: ІСТОРІЯ. ПОЛІТОЛОГІЯ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Головний редактор чл.-кор. НАПН України, д.політ.н., проф. К.В. Балабанов

Засновано у 2011 р.

ВИПУСК 1

МАРІУПОЛЬ – 2011

УДК 3(05)

Вісник Маріупольського державного університету
Серія: Історія. Політологія
Збірник наукових праць
Видається 3 рази на рік
Заснований у 2011 р.

Затверджено до друку Вченою радою МДУ (протокол №7 від 30.03.2011 р.)

Головна редколегія:

Головний редактор – чл.-кор. НАПН України, д.політ.н., проф. К. В. Балабанов

Заст. головного редактора – к.е.н., проф. О. В. Булатова

Члени редколегії: д.ю.н., проф. М. О. Баймуратов, д.ф.н., проф. С. В. Безчотнікова,
д.і.н., проф. В. М. Романцов, д.культурології, проф. Ю. С. Сабадаш,
д.е.н., проф. І. Г. Яремчук

Редакційна колегія серії:

Відповідальний редактор – д.і.н., проф. В. М. Романцов

Заступник відповідального редактора – к.філос.н., доц. С. В. Янковський

Відповідальний секретар – к.і.н., доц. С. П. Пахоменко

Члени редакційної колегії: д.політ.н., проф. В. А. Войналович,
д.і.н., проф. А. В. Гедьо, д.і.н., проф. О. І. Гуржій, д.політ.н., проф. Г. І. Зеленко,
д.і.н., проф. Ф. Ігуменіду (Республіка Кіпр), д.політ.н., проф. І. Г. Онищенко,
д.політ.н., проф. М. І. Панчук, д.і.н., проф. І. С. Пономарьова,
д.і.н., проф. Ю. Д. Пряхін, д.політ.н., проф. С. Ю. Римаренко,
д.і.н., проф. В. М. Романцов, д.політ.н., проф. А. Романо (Італійська Республіка),
д.і.н., проф. О. П. Реєнт, д.і.н., проф. Н. Р. Темірова

Засновник Маріупольський державний університет
87500, м.Маріуполь, пр.Будівельників, 129а
тел.: (0629)34-60-93; e-mail: istfak_mdgu@ukr.net

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
(Серія КВ №17802-6652Р від 24.05.2011)
Тираж 100 примірників. Замовлення №469.4

Видавець МФ ТОВ «Друкарня "Новий світ"»
87510, м.Маріуполь, Красномаякська, 2; тел.: (0629)41-35-13
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи
ДК №1792 від 20.05.2004

ЗМІСТ

Балабанов К. В. ПІДГОТОВКА СУЧАСНИХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ФАХІВЦІВ В МАРІУПОЛЬСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ: ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ	7
---	---

ІСТОРІЯ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Рєєнт О. П. СОЦІАЛЬНИЙ ЧИННИК У РОЗВИТКУ НАУКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УКРАЇНІ	13
Романцов В. М., Богатікова О. В. ПРИЧИНИ ПРОВЕДЕННЯ «ГРЕЦЬКОЇ ОПЕРАЦІЇ» В УМОВАХ СТАЛІНСЬКОГО ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ	17
Волоніць В. С. ГРЕЦЬКІ ТОРГОВІ ДОМИ В ОДЕСІ ХІХ СТ.	22
Подгайко М. К. ЗАКОНОТВОРЧА ПРАКТИКА ГЕТЬМАНСЬКИХ ТА ЦАРСЬКИХ УРЯДІВ ЩОДО ГРЕКІВ НІЖИНА В II ПОЛОВИНІ ХVІІ–ХVІІІ СТ.	30
Шипік Н. Ф. ДИНАМІКА ПРИРОДНОГО ПРИРОСТУ НАСЕЛЕННЯ ДОНЕЧЧИНИ У ПОВОЄННЕ ДЕСЯТИРІЧЧЯ (1946–1955 РР.)	35
Новікова С. В. ГОЛОВНІ СКЛАДОВІ ЕКСПОРТНОЇ ТОРГІВЛІ ГРЕЦІЇ З РОСІЙСЬКОЮ ІМПЕРІЄЮ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ СТ.)	41

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

Папазова А. В. МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОЛЕГІУМІВ ОРДЕНУ ЄЗУЇТІВ У СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОМУ РЕГІОНІ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ ХVІ – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХVІІ СТ.	47
--	----

ІСТОРІОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, ТЕОРІЯ ІСТОРІЇ

Коробка В. М. НАУКОВА РОЗРОБКА ПРОБЛЕМИ МІСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У КАТЕРИНОСЛАВСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ ОСТАННЬОЇ ТРЕТИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.	54
Коробка Ю. В. НАУКОВІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ОБМЕЖЕННЯ ПРИСАДИБНОГО ГОСПОДАРСТВА КОЛГОСПНИКІВ У РОКИ «ВІДЛИГИ»	61
Романцова Н. І. КНЯЗЬ Д. ВИШНЕВЕЦЬКИЙ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ	67
Тарасов С. В. ЛІВОБЕРЕЖНА УКРАЇНА НА ПОЧАТКУ 60-Х РР. ХVІІ СТ. ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ У РОСІЙСЬКІЙ ДОРЕВОЛЮЦІЙНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ	72

Шевченко В. В.

РОЗВИТОК ТЕОРІЇ ІННОВАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ
НАУКОВИМИ, ТЕХНІЧНИМИ ТА СОЦІАЛЬНИМИ
ФАКТОРАМИ 79

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Гаврилова Н. В.

КАСПІЙСЬКИЙ РЕГІОН В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН 86

Дегтеренко А. М.

АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ВІДТОРГНЕННЯ В УКРАЇНІ 91

Пахоменко С. П.

МЕДІАОБРАЗ УПА У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ
ДОНЕЧЧИНИ 94

Рябінін Є. В.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПЕРШОГО РОКУ
ПРЕЗИДЕНТСТВА В. Ф. ЯНУКОВИЧА: ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ 99

Агєєва О. Л.

ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО САМОПОЧУТТЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ОКРЕМОГО СОЦІАЛЬНО-
ДЕМОГРАФІЧНОГО ПРОШАРКУ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ
МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ 105

Булик М. В.

КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ ГРЕЦІЇ (ККЕ) В ПАРТІЙНІЙ СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ
ГРЕЦІЇ 110

Черепченко О. О.

ОБ'ЄКТИВНІ ФАКТОРИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ
ПОЛІТИЧНИХ РЕЖИМІВ 116

МОЛОДА НАУКА

Горб Є. С.

МІФОЛОГІЗАЦІЯ ІСТОРІЇ «ШВЕДСЬКОГО ПОТОПУ» (1655-1660 РР.) 124

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 129

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ ДЛЯ
ПУБЛІКАЦІЇ В ЗБІРНИКУ НАУКОВИХ ПРАЦЬ 131

CONTENTS

Balabanov K. V.

PREPARATION OF MODERN, COMPETITIVE SPECIALISTS IN MARIUPOL
STATE UNIVERSITY: EXPERIENCE AND PROSPECTS 7

HISTORY

HISTORY OF UKRAINE

Reent O. P.

SOCIAL FACTOR IN DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC POTENTIAL IN
UKRAINE: TO THE STATEMENT OF A QUESTION 13

Romantsov V., Bogatikova E. V.

THE REASONS FOR «GREEK OPERATION» UNDER STALIN'S
TOTALITARIAN REGIME 17

Volonits V. S.

THE GREEK AUCTION HOUSES OF ODESSA IN XIX CENTURY 22

Podgayko M.

LEGISLATIVE PRACTICE HETMAN THAT THE ROYAL GOVERNMENT
AGAINST THE GREEKS NEZHIN IN THE II HALF OF THE XVII-XVIII
CENTURIES 30

Shypik N. Th.

THE DYNAMICS OF THE NATURAL GROWTH OF THE POPULATION
/ THE NATURAL FLOW OF THE DONETSK REGION POPULATION IN
10-TH YEAR POST-WAR PERIOD (1946–1955) 35

Novikova S. V.

THE MAIN COMPONENTS OF THE EXPORTS TRADE OF GREECE WITH
THE RUSSIAN EMPIRE (THE SECOND HALF OF THE XIX CENTURY) 41

HISTORY UNIVERSALIS

Papazova A. V.

THE FINANCIAL PROVIDING OF JESUIT ORDER COLLEGES IN THE
EAST-SLAVIC REGION IN THE LATE XVI-TH CENTURY – TO THE EARLY
XVII-TH CENTURY 47

HISTORIOGRAPHY, SOURCE STUDIES, THEORIES OF HISTORY

Korobka V. M.

SCIENTIFIC STUDY OF THE PROBLEM OF MUNICIPAL
GOVERNMENT IN YEKATERINOSLAV PROVINCE
IN THE LAST THIRD OF THE XIX - EARLY XX CENTURY 54

Korobka Yu. V.

SCIENTIFIC INTERPRETATIONS OF THE LIMITATIONS ON THE
SIZE OF KOLKHOZ MEMBERS' INDIVIDUAL FARMSTEADS IN THE YEARS
OF THE COMMUNIST «WARMING» 61

Romantsova N. I.

PRINCE D. VISHNEVSKY IN MODERN UKRAINIAN HISTORIOGRAPHY 67

Tarasov S. V. LEFT-SIDE UKRAINE AT THE BEGINNING OF THE 60-S OF THE XVII-TH CENTURY. HIGH LIGHTING THE PROBLEM IN THE RUSSIAN PRE- REVOLUTIONARY HISTORIOGRAPHY	72
---	----

Shevchenko V. V. DEVELOPMENT OF THEORY OF INNOVATION IN THE CONTEXT OF CONNECTIONS BETWEEN SCIENTIFIC, TECHNICAL AND SOCIAL FACTORS	79
---	----

POLITICAL SCIENCES

Gavrilova N. V. THE ROLE OF CASPIAN REGION IN THE CONTEMPORARY SYSTEM OF INTERNATIONAL RELATIONS	86
---	----

Degterenko A. M. ETHNIC ASPECTS OF SOCIAL EXCLUSION IN UKRAINE	91
--	----

Pakhomenko S. P. MEDIA-IMAGE OF UKRAINIAN REBELLION ARMY IN THE TODAY'S INFORMATIONAL SPACE OF DONETSK REGION	94
---	----

Ryabinin Y. V. UKRAINIAN FOREIGN POLICY DURING THE FIRST PRESIDENTIAL YEAR OF V. F. YANUKOVICH: POLITOLOGICAL ANALYSIS	99
---	----

Ageeva O. L. THE CHARACTERISTICS OF SOCIAL AND POLITICAL SELF PERCEPTION OF UKRAINIAN YOUTH AS A SEPARATE SOCIALLY DEMOGRAPHIC LAYER IN THE CONTEXT OF THE STATE YOUTH POLITICS: HISTORIOGRAPHY OF THE PROBLEM	105
---	-----

Bulik M. V. COMMUNIST PARTY OF GREECE (KKE) IN THE PARTY SYSTEM OF CONTEMPORARY GREECE	110
---	-----

Cherepchenko O. O. OBJECTIVE FACTORS OF EMERGENCE AND TRANSFORMATION OF POLITICAL REGIMES	116
--	-----

SCIENTIA NOVA

Gorb E. S. MYTHOLOGIZING THE HISTORY OF THE «SWEDISH DELUGE» (1655–1660) BIBLIOGRAPHY PARS. NEW EDITED	124
---	-----

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS	129
REQUIREMENTS FOR THE SCIENTIFIC PAPERS FOR PUBLICATION IN THE COLLECTED WORKS	131